

Produktivitetskommisjonen
v/ leder Jørn Rattsø
Finansdepartementet
Pb. 8008 Dep
0030 Oslo

01.06.2014

Innspill fra Abelia

Jeg viser til hyggelig invitasjon til å gi innspill til Produktivitetskommisjonen på seminaret mandag 19. mai. Nedenfor finner dere innspill fra Abelia, NHOs landsforening for kunnskap- og teknologibedrifter.

Vi er særlig opptatt av at kommisjonen ser på økt og riktig bruk av IKT som en avgjørende driver for økt produktivitet både i offentlige og private virksomheter, ikke som en "sektor" på linje med andre tjenesteytende deler av "privat sektor". I sin digitale agenda (se nedenfor) slår EU fast at IKT-sektoren bidrar til hele 50 % av produktivitetsveksten. Med dette bakteppet er det, etter vårt syn, påfallende at IKT kun nevnes helt avslutningsvis i kommisjonens mandat.

1. Ny kunnskap muliggjør økt produktivitet i alle samfunnssektorer

Et kunnskapsbasert Norge, en større forskningsrapport utarbeidet av Torger Reve og Amir Sasson ved BI, bør være et nyttig utgangspunkt for kommisjonens arbeid. Prosjektet gikk dypt inn i data om ulike norske næringer og konkluderte med at vi kun har tre næringer med potensial til å utvikle seg til såkalte "globale kunnskapsnav": offshorebasert næringsliv (hovedsakelig leverandør- og serviceindustrien), maritim sektor og sjømat. I tillegg peker Reve og Sasson på kunnskapsnæringene (finans, it og kunnskapsbaserte tjenester) som avgjørende for denne verdiskapingen, dvs. næringer som muliggjør én eller flere av de tre første.

Reve og Sasson tar livet av en utbredt klisjé: Norge er ingen "råvareøkonomi". Sluttproduktet er kanskje olje, gass eller fisk, men det er arbeid, kunnskap og teknologi som har gjort det mulig å skape verdier av ressursene. Kunnskapsnæringene bidrar i vesentlig grad til andre næringers produktivitetsvekst, konkurransevne, omstilling og vekst.

Vi håper derfor at Produktivitetskommisjonen ikke ser på produktivitet i den såkalte private tjenestesektoren (kunnskapsnæringen) isolert, som "bransje", men *ser på muliggjørerrollen* denne type virksomhet har for økt produktivitet i alle samfunnssektorer, både i øvrig næringsliv og offentlig sektor. Dette er ikke blitt systematisk kartlagt og analysert tidligere..

Den danske kommisjonen, som har inspirert den norske, utarbeidet en rapport om kunnskapsbaserte tjenester (kunnskapsnæringen). De konkluderer nettopp med at disse

tjenestene er en katalysator for produktivetsforbedringer hos andre, gjennom de tjenester de tilbyr. Kommisjonen i Danmark peker derfor på at det å sikre gode reguleringer og effektiv konkurranse i disse tjenestene ikke bare er viktig for produktivetsforbedringer innen disse sektorene, men det kan også gi signifikante fordeler for resten av økonomien.

2. IKT = 50 % av all produktivetsvekst

EUs digitale agenda slår fast at IKT-sektoren (som sektor) utgjør 5 % av europeisk BNP, men bidrar til hele 50 % av produktivetsveksten i EU. Det er grunn til å tro at dette er overførbart til norske forhold. Norske bedrifters evne til å ta i bruk ny teknologi trekkes frem som en forklaring på at Norge klatrer fire plasser til en 11. plass av totalt 148 land i World Economic Forums (WEF) årlige undersøkelse om konkurransevne.

I fjor la statsråd Rigmor Aasrud fram den daværende regjeringens digitale agenda for Norge. Ambisjonene derfra går rett inn i det produktivetskommisjonen bør se på. Digitalisering verken er eller kan være tema for "IKT-bransjen" alene.

Digitale tjenester og telekommunikasjon er helt sentrale drivere for vekst og produktivitet. Flere grep kan bidra til å styrke norsk konkurransekraft og produktivitet: Teknologinøytral og markedsbasert bredbåndsutbygging. Digitalisering: Staten kan og bør gå foran og utvikle digitale løsninger rettet mot innbyggere, organisasjoner og næringsliv. Styrking av spesialkompetanse og profesjonsutdanning. Norge trenger både mer kjernekompetanse innen informatikk, men IKT må også sees på som det faktisk er: Viktig i all grunnutdanning og videreutdanning for alle yrkesgrupper.

3. Økt produktivitet gjennom innovasjon, ikke ved å løpe stadig fortere

Kunnskapsminister Torbjørn Røe-Isaksen har sagt det godt: "Lyspæren var ikke resultat av en gradvis utvikling av stearinlyset". På samme måte oppsto ikke e-post som resultat av at postbudene løp fortere og fortere. Nye måter å gjøre ting på, ny teknologi - innovasjon - er en helt avgjørende driver for økt produktivitet.

I debatter om produktivitet får man lett inntrykk av at folk - hjelpepleiere, postbud og alle andre - skal løpe fortere, men perspektivet må være et annet: Det handler om innovasjon.

Bleien med sensor, som "sier fra når den er full", er et av mange eksempler på innovative løsninger som både gir store besparelser og bedre omsorg. Framfor at en hjelpepleier må reise ut til en hjemmeboende dement, låse seg inn i huset og vekke den hjelpetrengende, for å sjekke om bleien er full, kan en nettbasert sensor gjøre jobben. Det betyr at de mye omtalte "varme hendene" i omsorgssektoren kan brukes på faktiske omsorgsoppgaver, men det bidrar samtidig til at omsorgstrengende får økt livskvalitet og større frihet. Slike løsninger trenger vi mange av.

Det er behov for en sammenhengende, helhetlig politikk for innovasjon i Norge. Flere av miljøene som arbeider med innovasjon, rapporterer om "overskudd av gode ideer", men vi mangler verktøyene for å omsette disse til næringsvirksomhet. Et eksempel: Av 578 forskningsbaserte ideer som var klare for kommersialisering ved NTNUs TTO, var det kun 61 som gikk videre til vurdering for statlig innovasjonsfinansiering. Dersom Norge sløser

med gode ideer – og det er det grunn til å tro – er det et problem for fremtidig verdiskaping og produktivitet.

Abelia har foreslått en ny såkornordning der staten matcher privat kapital for selskaper i tidlig fase. Vi ber produktivitetskommissjonen se på treffsikkerheten i de virkemidlene Norge har for å fremme innovasjon og nye vekstbedrifter. Vi mangler i dag tilstrekkelige virkemidler for å omsette gode, forskningsbaserte ideer til verdiskaping.

4. Rett til å innovere

Konkurransedirektør Christine B. Meyer har argumentert for at det er nødvendig å fortsette avreguleringen av norsk økonomi for å skape konkurranse til fordel for forbrukerne. Vi mener fortsatt avregulering også er viktig for å skape innovasjon og ny næringsutvikling.

Retten til å velge bidrar til innovasjon, bedre produkter og tjenester og til bedre utnyttelse av samfunnets ressurser. Dersom vi ser nærmere på driverne for innovasjon og utvikling av et nytt, mer kunnskapsbasert og globalt næringsliv i Norge fra 1980/90-tallet til i dag, er det ikke den tradisjonelle næringspolitikken som har vært den sentrale innovasjonsdriveren, men avreguleringene av markedene innenfor finans, energi, luftfart, telekommunikasjon og post.

Når man ser hvilke innovative krefter som har blitt utløst som en konsekvens av å avregulere disse sektorene, er det et paradoks at de stortingsmeldinger og offentlige utredninger som har omhandlet innovasjon og næringsutvikling de siste årene kun summarisk har behandlet forholdet mellom avregulering og innovasjon.

5. Offentlige innkjøp - et viktig verktøy

Hvert år kjøper det offentlige tjenester og produkter for 400 milliarder. Det er 15 % av BNP og hele 80.000 kr. pr. innbygger. I dag skjer offentlige innkjøp i all hovedsak på basis av detaljerte løsningsbeskrivelser, basert på kjent teknologi, framfor godt forankret problem- og behovsforståelse.

Den danske kommisjonen har gjort et grundig arbeid på offentlige anskaffelser, og vi håper også den norske kommisjonen lar seg inspirere av dette. Skal vi øke produktiviteten i offentlig og privat sektor, er nye måter å gjøre ting på avgjørende. Det skal ikke koste mer. Tvert i mot: Bedre innkjøpsprosesser vil gi lavere kostnader, bedre løsninger, fremme nyteknisk og innovasjon, og samtidig ivareta viktige politiske formål, som å bidra til lavere klimautslipp eller fremme etisk handel. Det offentlige kan bruke de samme pengene for å fremme flere formål samtidig.

6. Satse på utdanning: Lære å lære

Når Finansdepartementet beregner verdien den norske nasjonalformuen utgjør verdien av nåværende og fremtidig arbeidsinnsats hele 82 %. Norge har behov for en bred satsing på utdanning. Det er viktig at vi utdanner spesialister på fagområder vi vet blir viktige (som teknologi), men det er også viktig at alle får solide basisferdigheter. Teknologi blir stadig viktigere i alle yrker.

NRK hadde den 19. mai en større sak om store forskjeller i IKT-utstyr og holdninger til bruk av IKT i norsk skole. "I mine øyne er kanskje den viktigste gevinsten vi får av IKT-satsingen at elevenes motivasjon og arbeidseffektivitet økes. Disse gode verktøyene gjør dem klare til å møte et arbeidsliv ingen av oss kan spå hvordan vil være", sa lærer på Marienlyst skole Per Christian Knøvl Rasmussen til NRK. Kvalifiserte lærere, velfungerende utstyr og riktig bruk blir helt avgjørende. Digital kompetanse kan ikke være et gode forbeholdt få.

I årets nyttårstale sa statsminister Erna Solberg at det er kunnskap som er fremtidens olje. Dagens barn vil møte utfordringer vi ikke kjenner til. Det må vi likevel forberede dem på. Det kanskje aller viktigste for å fremme produktivitet i et lengre perspektiv, er at barn lærer å lære.

Vennlig hilsen,

Håkon Haugli /s/
administrerende direktør
hakon.haugli@abelia.no